

ням окремих видів активів (в т.ч. товарів) як персоналом, так і сторонніми особами; «форс-мажорні» ризики, що можуть призвести не лише до втрати запланованого доходу, а й частини активів; ризики, пов'язані з емісією цінних паперів підприємства тощо.

Зауважимо, що приведені класифікація і характеристики чинників фінансових ризиків, через їх розмаїття, не можуть бути вичерпними та можуть уточнюватись залежно від конкретної ризикової ситуації і від позиції ризик-орієнтованого управління.

1. Бланк І.А. Управление финансовыми рисками / И.А.Бланк. – К.: Ника-Центр, 2005. – 600 с.

2. Власова Н.О. Економічний ризик підприємств роздрібної торгівлі / Н.О. Власова, М.А. Дядюк. – Харк. держ. університет харчування та торгівлі. – Харків, 2004. – 141 с.

3. Мазаракі А.А. Економіка торговельного підприємства / А.А. Мазаракі, Н.М. Ушакова, Л.О. Лігоненко / за ред. Н.М. Ушакової. – К.: Хрещатик, 1999. – 800 с.

4. Ступаков В.С. Риск-менеджмент / В.С.Ступаков, Г.С. Токаренко. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 288 с.

Отримано 27.02.2013

УДК 65.012.8

Г.В.СУШКО

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇЇ ОЦІНКА

Розглядається фінансова складова економічної безпеки підприємства. Пропонується найповніше та найкоректніше визначення даного поняття. В процесі виконання поставленої мети було розглянуто загрози ФС ЕБП, на основі яких рекомендовано сукупність показників для оцінки фінансової складової економічної безпеки підприємств.

Рассматривается финансовая составная экономической безопасности предприятия. Было приведено наиболее полное и корректное определение данного понятия. В процессе выполнения поставленной цели были рассмотрены угрозы ФС ЭБП, на основании которых предложено совокупность показателей для оценки финансовой составной экономической безопасности предприятий.

The financial component of the economy security of a company was viewed in this article. The fullest and the most correct definition of this statement was given. The threats of the FC ESC were considered during the process of the implementation of the task. On the ground of these threats the complex of the indexes for evaluating the financial component of the economy security of a company was offered.

Ключові слова: економічна безпека, фінансова складова економічної безпеки підприємства, фінансова безпека, модель оцінки ФС ЕБП.

Однією з найактуальніших проблем функціонування та розвитку вітчизняного підприємства в умовах зростаючої складності та невизна-

ченості соціально-економічного та політичного середовища є проблема економічної безпеки підприємства.

Економічна безпека має такі складові, як:

- фінансова (досягнення найбільш ефективного використання ресурсів);
- політико-правова (дотримання чинного законодавства, всебічне правове забезпечення правової діяльності підприємства);
- інтелектуальна і кадрова (збереження і розвиток інтелектуального потенціалу підприємства, ефективне управління персоналом);
- техніко-технологічна (ступінь відповідності застосованих на підприємстві технологій сучасним світовим аналогам за умови оптимізації витрат ресурсів);
- інформаційна (ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення господарської діяльності підприємства);
- екологічна (дотримання чинних екологічних норм);
- силова (забезпечення фізичної безпеки працівників підприємства) [1].

На нашу думку, а також Барановського О.І., Мехеди Н.Г., Данилишина Т.Р., Галак Ж.В., Юрій С.І., Н.Є. Селюченко, В.П. Кічора, М.В. Зимина [1-4] та інших науковців, фінансова складова, яку ще називають фінансова безпека, є найважливішим компонентом економічної безпеки підприємства. С.В. Васильчак вважає дану складову провідною й вирішальною, оскільки за ринкових умов господарювання фінанси є "двигуном" будь-якої економічної системи [5]. Коваленко Н.А. вважає, що фінансова складова економічної безпеки підприємства (далі – ФС ЕБП) характеризує фінансову забезпеченість підприємства [6]. Дана складова показує, наскільки ефективно використовуються корпоративні ресурси. Кононенко О. виділяє деякі показники, що свідчать про ослаблення фінансової складової економічної безпеки: зниження ліквідності; підвищення кредиторської та дебіторської заборгованості; зниження фінансової стійкості тощо [7]. Але, на жаль, на сьогодні немає єдиної думки щодо відбору та оцінки показників фінансової складової економічної безпеки підприємства.

Тому нашою головною метою є вирішення актуального питання пошуку системи показників, яка б відображала всі особливості функціонування підприємства і при цьому давала найбільш точну оцінку економічної безпеки підприємства, а саме її фінансової складової. Додатковою метою даної статті є приведення єдиного тлумачення терміну та визначення головного завдання ФС ЕБП.

І.А. Бланк вважає, що фінансова складова економічної безпеки підприємства являє собою кількісно і якісно детермінований рівень його

фінансового стану, який забезпечує стабільний захист його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних та потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого росту в нинішньому і перспективному періоді [8].

Російський вчений Р.С. Папехін трактує поняття фінансової безпеки, як певний стан фінансової стабільності, в якому повинно знаходитися підприємство для реалізації своєї стратегії, характеризується можливістю підприємства протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам [9].

Кім Ю.Г. визначає ФС ЕПБ як діяльність по управлінню ризиками та захисту інтересів підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз з метою забезпечення стабільного розвитку підприємництва та росту власного капіталу в поточній та стратегічній перспективі [10].

Сметанюк О.А. характеризує фінансову безпеку підприємства як складову економічної безпеки, яка являє собою такий стан підприємства, що:

- 1) дозволяє забезпечити фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність та достатню фінансову незалежність підприємства у довгостроковому періоді;
- 2) забезпечує оптимальне залучення та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства;
- 3) дозволяє ідентифікувати небезпеки та загрози стану підприємства та розробляти заходи для їх вчасного усунення;
- 4) дозволяє самостійно розробляти та впроваджувати фінансову стратегію;
- 5) має бути оцінена кількісними та якісними показниками, які мають граничні значення [11].

В.В. Шелест стверджує, що фінансова безпека підприємства – це такий фінансовий стан, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх впливів, дозволяє забезпечити ефективну діяльність підприємства за рахунок оптимального залучення майна, переданого установниками в управління в довгостроковому періоді [12].

Більшість з науковців вважає, що фінансова безпека – це певне становище. Але це твердження є не зовсім правильним у зв'язку з тим, що дане поняття є складовою (не характеристикою) показника економічної безпеки, тобто також являється показником, який можливо визначити за допомогою певних розрахунків. Проаналізувавши низку трактувань, ми пропонуємо власне визначення даної економічної категорії. Отже, фінансова складова економічної безпеки підприємства – це показник економічної безпеки, що виражається через здатність підприємства до іден-

тифікації можливих внутрішніх і зовнішніх загроз та захисту від них, а також передбачає оптимальне використання ресурсів з метою виконання фінансових показників та, як наслідок, реалізації коротко- та довгострокової стратегії підприємства.

Близнюк А.О. найбільш коректно визначив загрози складових економічної безпеки і окремо її фінансової складової (таблиця) [13].

Загрози ФС ЕБП

Складова економічної безпеки	Загроза	Фактор негативного впливу на ФС ЕБП
Фінансова складова	Партнери	– нестабільні нелояльні партнери; – потреба у співпраці з великою кількістю партнерів.
	Керівники	– помилки при прийнятті управлінських рішень; – недостатня кваліфікація та досвід роботи.
	Власні зони вразливості	– чутлива до змін середовища функціонування бізнес-схема роботи підприємства

Ми вважаємо, що фінансова складова економічної безпеки є певною величиною, яку можна визначити за допомогою суми еквівалентного вираження певних показників, що характеризують фінансове становище підприємства. Проаналізувавши поняття, що розглядалося, а також загрози фінансової безпеки підприємства, нами було виділено саме такі показники, як:

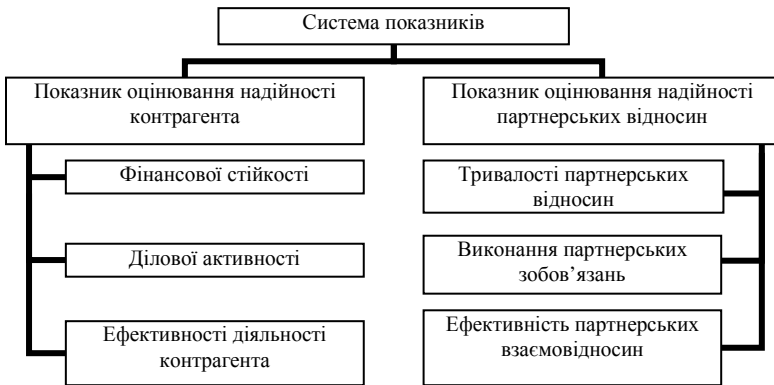
- рівень фінансової стійкості підприємства;
- рівень надійності взаємовідносин з контрагентами;
- кількість припущених помилок під час прийняття управлінських рішень.

Кожен з них можна виразити або у грошовій формі, або у вигляді відповідних коефіцієнтів.

За результатами розрахунків фінансової стійкості можна зробити висновки про інтенсивність використання позикових засобів, ступінь залежності від короткострокових зобов'язань, а також про рівень довгострокової стійкості підприємства без позикових засобів.

Аналіз фінансової стійкості (платоспроможності) підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких основних показників (коефіцієнтів), як коефіцієнта фінансової незалежності (автономії), коефіцієнта фінансування, фінансового левериджу, покриття процентів, забезпеченості власними оборотними засобами, а також коефіцієнта маневреності власного капіталу.

З.О. Коваль найточніше виділяє показники, що оцінюють надійність взаємовідносин з контрагентами підприємства (рисунок) [14].

Система показників, що оцінюють надійність взаємовідносин з контрагентами

Помилково прийняте управлінське рішення можна виразити у грошовій формі як суму, еквівалентну втраченим грошовим, трудовим та іншим ресурсам.

Під час дослідження ми зіткнулися з проблемою поєднання розглянутих вище показників з метою розрахунку фінансової складової економічної безпеки підприємства. Для експрес-оцінки рівня економічної безпеки Ф. Євдокімов пропонує використовувати бальні оцінки [15]. Це є доволі зручно для аналізу не тільки кількісних показників, а й якісних. Ми вважаємо, що за допомогою подібної системи можливо визначити значення фінансової складової економічної безпеки підприємства. Для одержання оцінки рівня ФС ЕБП повинен бути використаний весь перелік показників, що розглядалися під час дослідження. Рейтинг показника визначається залежно від мети дослідження і важливості показника для обраного напрямку дослідження:

$$Бфс = \frac{B_i}{n},$$

де Бфс – бальна оцінка фінансової складової; B_i – бальна оцінка i -го показника; n – кількість показників.

Для оптимального використання даної моделі оцінки ФС ЕБП, на нашу думку, необхідно встановити нормативну оцінку кожного показника, а також фінансової оцінки загалом. Це, в свою чергу, надасть можливість більш детально розглянути слабкі місця фінансової безпеки підприємства.

Проаналізувавши тлумачення та спосіб оцінки ФС ЕБП, нами було визначено завдання фінансової складової економічної безпеки підприємства:

- надає оцінку фінансовій стійкості підприємства;
- характеризує надійність взаємовідносин з контрагентами;
- показує вплив помилково прийнятого управлінського рішення на фінансове становище підприємства;
- показує ланку фінансової діяльності підприємства, що потребує приділенню додаткової уваги.

Отже, в результаті виконання поставленого завдання, було запропоновано нове визначення поняття фінансової складової економічної безпеки, ще відомої як фінансової безпеки підприємства, яке визначає дане поняття не як стан фінансової системи, а як її окремий показник, головне завдання якого також було детерміновано. На нашу думку, для аналізу ФС ЕБП найзручніше використовувати систему бальних оцінок, подібно до розрахунку значення рівня економічної безпеки підприємства.

1. Барановський О.І. Фінансова безпека. – К.: Фенікс, 1999. – 338 с.

2. Мехеда Н.Г., Вовк С. Фінансова складова економічної безпеки / Н.Г. Мехеда, С. Вовк // Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/33_PRNIT_2012/Economics/3_119694.doc.htm.

3. Данилишин Т.Р., Галак Ж.В. Фінансова безпека як складова економічної безпеки підприємства / Т.Р. Данилишин, Ж.В. Галак. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_ENXXI_2010/Economics/64683.doc.htm.

4. Селюченко Н. Є. Фінансова складова в системі економічної безпеки підприємства / Н. Є. Селюченко, В. П. Кічор, М. В. Зимин // Управління у сфері фінансів, страхування та кредиту: тези доповіді всеукр. наук.-практ. конф., 8-10 листоп. 2007 р. – Л.: Нац. ун-т "Львівська політехніка", 2007. – С.261-264.

5. Васильчак С.В., Веселовський А.І. Економічна безпека підприємства та її складова в сучасних умовах / С.В. Васильчак, А.І. Веселовський // Науковий вісник НЛТУ України – Львів: Нац. лісотехнічний ун-т України, 2010. – Вип. 20.15. – С. 98-103.

6. Фінанси регіону / М.А.Коваленко, Т.О.Мацієвич, Г.М.Полевик, Н.В.Радванська; За ред. М.А.Коваленка. – Херсон: Олді - плюс, 2010. – 311 с.

7. Кононенко О. Аналіз фінансової звітності / О. Кононенко, Я. Клиженко. – Х.: Фактор, 2012. – 200 с.

8. Бланк І.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.

9. Папехин Р.С. Индикаторы финансовой безопасности предприятий / Р.С. Папехин. – Волгоград: Волгоград. науч. узд-во, 2007. – 16 с.

10. Кім Ю.Г. Методологічні основи економічної безпеки суб'єктів господарювання в трансформаційній економіці / Ю.Г. Кім, О.А. Кириченко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 12. – С. 43-57.

11. Сметанюк О.А., Діагностика фінансового стану в системі антикризового управління: Дис. ... канд. екон. наук: 08.06.01/ Сметанюк Олена Анатоліївна. – Хмельницький, 2006. – 215 с.

12.Шелест В.В. Методичний підхід до оцінки і забезпечення належного рівня фінансової безпеки довірчих товариств / В.В. Шелест // Актуальні проблеми економіки : науковий економічний журнал. – 2009. – №12. – С. 134-140.

13.Близнюк А.О. Аналіз загроз економічній безпеці підприємства з врахуванням галузевої специфіки його діяльності / А.О. Близнюк // Вісник Східноукр. нац. ун-ту ім. Володимира Даля. – Луганськ, 2012. – №1 (172). Ч.2. – С. 69-73.

14.Коваль З.О. Оцінювання надійності партнерських відносин з врахуванням стратегії комерціалізації інновацій у межах екосистеми / З.О. Коваль // Логістика : [збірник наукових праць] / відповідальний редактор С. В. Крикавський. – Львів: Нац. ун-т "Львівська політехніка". – 2011. – №706. – С. 93-99.

15.Євдокімов Ф.І. Узагальнююча оцінка фінансової складової рівня економічної безпеки підприємства // Научные труды Донецьк. нац. техн. ун-та. – 2002. – № 46. – С.7-12.

Отримано 22.03.2012

УДК 336.22

О.Є.ВЛАСОВА, канд. екон. наук

Харківська національна академія міського господарства

ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Розглядається поняття податкової безпеки підприємства та роль податкової стратегії. Запропонована класифікація видів податкової стратегії та визначена функціональні особливості організації податкової безпеки. Проаналізована сутність податкової оптимізації як одного з найбільш ефективних методів управління оподаткуванням.

Рассматривается понятие налоговой безопасности и роль налоговой стратегии. Предложена классификация видов налоговой стратегии и определены функциональные особенности организации налоговой безопасности. Проанализирована сущность налоговой оптимизации как одного из наиболее эффективных методов управления налогообложением.

The concept of tax safety of enterprise and role of tax strategy is considered in the article. Offered classification of types of tax strategy and certain functional features of organization of tax safety. The features of tax optimization are analysed as one of the most effective methods of management taxation.

Ключові слова: податкова безпека, податкова стратегія, економічна безпека, методи оптимізації.

Проблеми економічної безпеки останнім часом все частіше опиняються в центрі громадської уваги, стають предметом обговорення як представників різних областей наукового знання, так і владних структур. Загальноновизнаним є те, що економічна безпека є комплексною категорією, що визначає важко структуроване, багаторівневе явище громадського життя, яке по різному трактується для макро- та макrorівнів. Так, на рівні окремих суб'єктів господарювання економічна безпека розглядається як кількісна та якісна характеристика суб'єкта